

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De vt Eloquentiæ. Capvt IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Ones. 2. de imper. Eloquentia arti militari perquam necessaria.

quientia operam non mediocriter indigent: Et quod ad militiam quidem attinet, quantum ab eloquentia subsidij capiat, testis est Onesander, qui inter undecim boni Imperatoris conditiones, eloquentiam vel precipuam numerat: Hinc enim (inquit) maxima, precipuaque in exercitum commoda deriuantur; siquidem Imperatoris vehementi concione, erecti, excitati que milites, ardua queque, & formidolosa excipiunt, ac propositam in laudem, victoriamque acriter decertando, conspirant; nec ita auribus percepti tubarum clangores animos ad pugnam acutunt, & irritant, vt hortatur ad virtutem & gloriam oratio; vigore mentis ad obiecta pericula erigit, imò & metu conterritos, peneque iacentes constanti roborat hortatione. Quam obrem perspicax ille cæcus, vatum parens, eloquentiam in ducibus tantopere commendat, cum Menelai suauitatem, Nestoris flumen melleum, Vlyssis vim & grauitatem celebrat: nec dubium, quin heroicis temporibus Imperatori plurimum splendoris attulerit ratio quædam, & industria dicendi; quod in dies apud Græcos, & Romanos, maioribus vsque ad eò manauit incrementis, vt rari essent Imperatores eloquentiæ: cuius imperiti: Eloquentiam ciuilem dico; neque enim Imperatorem velim affectare genus dicendi politum, ex schola, & Rhetorum flosculis illigatum, sed magnum, vehemens, excelsum, quod optimi ingenij viribus incitatum, non nihil ab arte, summorumque virorum limato iudicio, vsuque Reip. & quotidiana disertorum consuetudine capiat expolitionis.

De concionatoribus, & iuris peritis, quorum splendor inter literatos est maximus, nihil attinet dicere, norunt omnes quantum in eloquentia præsidij situm, atque collocatum habeant. Non ita genus igneum tranans omnia, cæteras vniuersi partes arcanis viribus incitat, vt omnes artes, & disciplinas accendit vis dicendi, sine qua eas non modò languescere, sed & penitus contrahere necesse est.

Accedat ad hæc Cornelij Taciti præclara auctoritas, qui in dialogo de claris Orat. sic loquitur: Eloquentia parat simul, & ructur amicitias, asciscit nationes, complectitur prouincias; qua non aliud in ciuitate nostra ad utilitatem fructuosius, vel ad dignitatem amplius, vel ad vrbis famam pulchrius, vel ad totius imperij, atque omnium gentium notitiam illustris excogitari potest: nam si ad utilitatem vitæ omnia consilia, factaque nostra

dirigenda sunt, quid erit tutius, quam eam eligere artem, qua semper armatus, præsidium amicus, opem alienis, salutem periclitantibus, inuidis verò & inimicis metum, & terrorem vltro ferat, ipse secus, & velut perpetua quadam potentia, ac potestate inuictus, cuius vis & utilitas rebus prope fluentibus aliorum præsidio intelligitur: sui proprium periculum increpuit, non (hereule) lorica, aut gladius in acie firmius munimentum, quam reo & periclitanti præsidium, & telum, quo propugnare pariter, & laceßere vel in iudicio, siue in Senatu, siue apud principem possis.

De vi Eloquentia.

CAPVT IV.

Conciliatrix res, & efficax capiendis illigandisque animis eloquentia, vbi præsertim ad sapientiam, vitæque integritatem comes accesserit; huius enim velut subnixæ pennis Oratoris anima in ipsa auditorum pectora influit, & gratissima omnium seruitute sibi mancipat, quæ simul atque ingressa est, quid non efficit? Inflammandi sunt animi? In ignem accenditur; pungendi? in stimulos acuitur; illustrandi? funditur in lucem; consolandi? spargitur in Nepenthes; compescendi? frangum est; sanandi? Panacea est; deliniendi? fit Sirenula: dici non potest quot sunt lenocinantis facundia mites præstigia: quot & quam admirabiles effectus.

Haud errarit quisquis, qui cum Philone Iudæo, eloquentiam ἐλέπαιον τὸ ψυχῆς dixit. Philo in libro quod

Certe Iulianus Imperator illam cum Marcii viri boni virgæ non inficite comparat. Hæc idem sit & Increpidus: iacet omne pecus, volucresque, ferae, liber. Iulianus

Et simulans fessos curuata cacumina somnos, ep. 2. ad Iam. Nec trucibus fluius idem sonus occidit horror: bl. cum, p. 158. ep. 18.

A Equorum, & terræ maria acclinata quies. 158. ep. 18. Græc.

Vis suavis eloquentiæ potentiam? agnosce. Stat. in in Aristide: Smyrna Ionia: ciuitatum pulcher. Sylua, ad rima, sub M. Antonino, terræ motu miseræ somnum, & dum in modum collapsa, prostrataque iacebat: s. Syluar. Aristides verò monodiam ad Imperatorem Philost. in scripsit, vt ad miseræ ciuitatis ruinas refarcienda Sophistis. das inuitaret: vbi post descriptâ vrbis antea flo. Arist. in orentis pulchritudinem, locum illum pertexuit ra. ad An. 100. τὸ ἔξοποι ἐρχομὴν αὐτῆν χατὰ πένθος, tonnum.

nnns.

Alia; Quintilia no tribuunt.

nunc autem desolatam perflant Zephyri, Antoninus ad hanc vocem suspirijs, & lachrymis fimum testatus dolorem, continuo Theodosio Asiae praefecto mandauit, vt Smyrnam repararet.

Vis callidam, & heroum expugnatricem Suadam ingenioso ipsius Oratoris stratagemate gliscentem? Lampfacenos statuerat Alexander, quod Persis studerent funditus euertere, iamque erat in prociuctu ferro, & furore incitatissimus, cum ad eum a suis municipibus missus est Anaximenes (magni illius Alexandri preceptor), vt culpam deprecaretur, quo cognito Rex in iracundia persistens, iurauit se Anaximenes precibus omnia contraria facturum; At egregius orator furentem iuuenis animum subdole mitigans. Non veni, inquit, Alexander vt putas, deprecator culpa, sed auctor iustitiae; inique egerunt Lampfaceni, rei sunt Maistatis: hoc igitur a te postulo, vt eorum vxores, & liberos sub corona vendas, rempla incendas, urbem in plana submittas. Alexander, qui se praepertoris petitioni aduersaturum per omnia dixerat, sensit se captum, & subitidens omnia condonauit.

Vi. Praestigiaticem? Eustathium intuerere, cuius memini Sardinianus in vita Aedefij, vbi de Eustathij legatione ad Saporem, copiosius agit. Sapores homo imperiosus, & aditu difficilis erat, & fama ferebatur, postquam tamen de more legationis, Eustathio ad regem patuit accessus, vultus modestiam, suauemque oculorum serenitatem Sapores demiratus, varijs artibus hominem timore percellere conatus est: verum vbi placidis auribus viri dicta pariter, & argumenta modeste, atque expedite percurfa concepit, foribus excedere illum paulisper iussit, mox per cubicularios ad communem mensam rex illum introuocat, parat Eustathius, vt erat natura factus ad obsequij momenta, & omnem rationem humanitatis, ad epulas regales accedit, vbi cum de honorum contemptu inter pocula differuisset, tantum regiae fortunae, & ornamentorum Sapori fastidium iniecit, vt parium abfuerit, quin Rex tiaram rectam abiecerit, & cum purpureo paludamento, gemmata monilia deposita cum Eustathij penula commutavit: at fieri illud prohibuerunt affinitate coniuncti, qui Philosophum merum praestigiatorum dictabant.

Hac eadem eloquentia C. Gracchus lachrymas inimicis excussit, bella indixit Demosthenes, Catilinam fregit Tullius, Sicariorum enses in suum iugulum districtos hebetavit

Antonius, vrbes cepit Cyneas,
Per medios ire iatellites,
Ex perumbra amat saxa.
Potentius iam fulmineo.

De ortu & progressu Eloquentia.

C A P V T V.

ORIGO Eloquentiae antiquissima est, siquidem cum oppidis hominumque caetibus iure congregatis habuit initium: Cum constet duabus potissimum rebus vinciri ciuitates, iustitia, & sermone. Narrat Aristides magnam inter ipsius mundi nascentis cunabula rerum perturbationem extitisse. Cum hominem nudum, & inermem vniuersa penes animalia multis partibus anteirent, variisque molestijs, atque angoribus, quibus ipse praesens consilij inopia cedere cogebatur, excruciant, ipsi denique homines inter se, belluarum more, foedissime tumultuarentur.

Hanc conditionem miseratus Prometheus ille fabulosus, caelum conscendit, vt subsidia salutis, & ornamenta referret dignitatis. Quapropter eius gratia partim delinitus Iupiter, partim etiam hominum miserijs (vt qui quotidie dilabebantur) grauiter commorus, Rhetoricam sub comitatu Mercurij misit in terras, iussitque vt eius ipsius copiam faceret mortalibus, ne tamen instar theatralis pecuniae promiscue largiretur omnibus, sed lectissima quaeque, & generosissima ingenia deligeret, quae tam praestantis doctrinae opibus ad suam, multorumque locupletaret vtilitatem. Hinc primi hominum coetus, industriae, consilia, machinationes, artes, opesque floruerunt.

Hanc ille lepidissimam fabellam citat, vt Rhetoricae antiquitatem, necessitatemque commendat. Constat certe Rhetorum nomen antiquissimum esse, & longe ante Philosophorum appellationem: quippe Homerus eius ipsius meminit Iliadis primo, vbi Phoenicem Achillià Peleo patre admortum, quasi doctorem eloquentiae, morumque moderatorem innuit, & expresse, ῥητῆρα λόγων, πρῶτον τε ἔργων nominauit. Quin eius temporibus, iam caluisse in concionibus eloquentiae studium ostendit, cum heroes illos antiquos ob linguae facultatem efferat laudibus. Nam Menelao argutam breuitatem, Nestori melleam suauitatem tribuit, Vlyssi vero copiam niuibus hibernis similissimam, ἔπειτα scilicet ἐν ἰσθμῶν τῶν ἰσθμῶν τῶν

Aristid.
oras. 2. pro
Rhet. Apolo-
logus Lepi-
dus.

Homerus
id. a.
Rhetorum
nomen an-
tiquissimu.
ῥητῆρα λόγων
Phoenix ab
Homero di-
citur.

Paris Rhe-